

288(22)

1-9*

Peletaka ga Batswana.

Bailey Mogorosi, K32/22

288(22)
Tsalo (U Birth)

indusad 10
1 JUN 1939

367 Hamilton Road
Batho Location, Bloemfontein

Moimana: Moleo oa mosadi ha a le moimana ke gore a seka a tlhola
 a ntae a tshoga ka digole. 1. seka a tshoga dilō tee di mashoe. 2. seka a oma
 na le ha kgopiloe. 4. A seka a nna a ipasa ke pelo e botlholo. 5. A seka a
 sheba dilatana tae di tshoseng. 6. A seka a hakegamela digole. 7. A se-
 ke a relala mataatso. 8. A seka a ohomele mo matlung a dikoko. 9. A se-
 ke a sheba dintsoanyana kgotso dikatsane ha di ise di buduloge
 matlho. 10. A seka a noa metso a eme a dule hache. Le ha a noa metso a seka
 a a noa othe, a mangae a a tlogela mo ganong mme a a kgoe. 11. A
 seka a tlhola a ntae a robetse motshagare le ha a otshela. 12. A tlogela
 go tlhola batho a le mo teng ga ntlo. Ha a rata go sheba selo; a tsoe mo
 teng ga ntlo me a se shebe a sa se thole. A seka a tsa nna ma
 a roka. Gae tshamele go roala dilō tae di bokete. Legape Batswana
 bare: 1. Moimana a seka a ja tlhapi. 2. A seka a ja nama e photongoana
 3. A seka a ja mae. 4. A seka a ja nama ea tshiko. 5. A seka a ja kgatseli
 ea kgomo kgotso ea pudi. Je gone a seka a ea koo sabeng ja dikgomo
 le ja dihutshane. A seka a re: Ro! Khoe! Gaa! Bonang! Lira ea ga-
 gae ke go apae go hiela go tlhaca lego tlhatsa negotšana.
 Me ga e itshubi mo sebopegong sa gagae, Empa sebopegō sa gagae
 o se bolelela monna oa gagae hela e seng batho ha sele. Me othe
 a dule^{mo} ga gagae go hitshela kgae di tae di shupileng di hela, me
 jaanong a ee koo go mmagae ha e le pelegō ea ngoana oa matibolō.
 E, ontae a kopana le monna oa gagae le ha a le moimana.
 Mosadi ha le mo tshikarong o tshoara sentle go heta ha bangae
 me le ha a nea ntae a se thollae: ha le moimana o tholla thata.
 Legone!

2.

K32/22

2

288

Le gone ga a bidioe le ha a ka dira mashoe gone gotse ga ~~asa~~ ^{esi} gone moa.
 moa oa gagae o ile ka namaneng. Le gone ga a kgopisioe oa ikobeloa
 ha go bonoa a kgopiloe. Betšana ba mmitsa bare: Mosadi eo motonna.
 Basotho bare: Mora Mokgetshane. Ga a je dijō tse di thata o neoa
 tse di monate le tse di monate. Ha moimana a batla dijō tse di sa
 dirisieng thata, ke tshoanelo ea gore a di neoe. Sengae le sengae se o
 se batlang oa se neoa. Mosadi oa moimana o na le thata emgaoe
 hela e e makatsang gone ga a keke a shoa hela ha e se ka go laisa.
 Mosadi oa moimana ga a shoe a shoe hela. Ditiro tsa gagae ke tse di sa
 rataeng ke batho. O tle a dire dilo ka boomo hela a sa kgathale gore
 a o dira mashoe. Le gone o lemoga dilo tse di hithlegileng mo go ba
 langae. Ha a lorile setō go itsoe gore setla nna jalo. Ha mosadi a
 kgo kgoma, monna oa gagae o tshoanelo go ikgapha mo go direng
 dinyatsi. Le gone a seke a tramala le losigo. Gape a itse mo go
 omaneng le mosadi eo. Go tshotse gore go ha itsoe gore mosadi o sike-
 re eng, a ke mosimane kgotla mosetsana. Ha ese ka di kai le ditshupa
 hela. Gonne ha mosadi oa moimana a tshoisa banna me a ratisa
 basadi. Ke gone o aihere ngoana oa moimana. Ha a ratisa banna ke
 gone o aihere mosetsana. E, dingaka tšone di tle di itse, me eseng tšallha.
 Ha mosadi a tsala banna ba basimane hela kgotla ba basetsana.
 ha setsoa se sena go tsoa, sea tshanoloa me se se go epeloa se le jalo,
 me jaanong a tsale ngoana oa mosimane ka qone a nke a rulaganya
 basetsana. Empa ko ntle ga mo go a kake a ngoana oa mo eng
 ka go rata ga gagae. Ha mosadi a le bokete, me a tshoga.
 tau, o tle a e gotse, me ngoana oa gagae a tshoane le eone.

Lal.

288

3.

K32/22

3

|Ha a ntsa a tshoga ka digole, o tsala segole. E, gongoe o tsala
 segole kgotla semumu e leng ka kotsi hela. Le gone o tle a tsale
 ngoana eo o tshogo e ka ^{reng} ea tlhapi gone a ne a ja ditlhapi thata
 ha a si here ngoana eo. Se se tshatshang ke gone e kare ha mosadi
 a gopahetse le monna o sele, me a ithoala, o itla dira gore ngoana
 a tshane le ^{monna} ~~gagae~~ oa gagae, legoka! |Ha monna a ile a kopana le
 mosadi gongoe hela, oa ithoala le ha go le palo. Me ba la ntsi
 ba tle ba itatole ^{ba} re ga se lona. Me ha a budisa gore a ga aise
 a kea ^{kopana} ~~re~~ le ene, a re: Ke kopana le ene gongoe hela. Me banna ba
 re: Ono ore o dire ga kae? Ke moa thaka, di tshagile tsa gagae.
 Go kopana gongoe hela le monna go le kanye. Me matsatsi a go kopana
 le a go belega a a itshoe, go tla go balae matsatsi. Nako ea
 pele go ea itshoe. Moimana o na ditlhare gore ngoana a tse le
 gone a tle a belega a sa tshoenyega. Legone o apesisa dipheko go
 re batho ba se ke ba mo hunelela mahutō gore a seke a beloga.
 Moimana oa sidilwa gore ngoana a robale sentle a seke a bobodisa
 mmagae, oa tlhapa. Se sengoe gape o direlwa moitlamo o o tshamang
 mo mpeng. Betsoana ga ba tle ba direla diaparo tsa ngoana
 ruri gone bare ga ba itse gore a e tshanna motho. Di dirwa ha a se-
 tre a tshagile. Le golo ha o tlaa belogeloa gone ga go siamesisa
 a ire shebelele. Empa ditlhare tšone dia siamesisa.
Go hetelwa: Re boletse gore mosadi oa moimana ga a tshanela go
 dira dilō tse di bokete. Ka gone o ile dia gone go re a seke a senye-
 gela. Legone a seke a ntsa o tlaa senyegela. A seke a na ditlhare
 re tse di tshodisang thata o tlaa senyegela. Tse ke mela e
megolo!

288

4.

K32/22

4

megolo e le sa tloloeng. Ka monna a ka dirisa moimana ~~ke~~ ditiro
 tse di boima, me a senyegeloa, o duedisoa kgomo. Me ha moimana
 a ka senyegeloa ka go tlola melao e le go tsamaisa mo metsing
 aa tsididi e le ka go tlhoka kutlo hela; aa lelekoa a isioe
 ga mmagae gatae o mokgwa ~~oo~~ mashae. Me ba ga gabo ba mmetse
 ba ba mo kabolole ditsele tse pedi. Gongae o senyegeloa e
 leng ka go loiaa ke diragore a seke a bona bana.

Betswana hare ngoana o tshimolala go nna le moea kgotsa setshidi ha
 mmagae e le mo kgoding ea boni. Ka mosadi a tla senya mpa
 ka ditihare, ke moila o mogolo thata. Setlhare se se senyang mpa
 ke kgapumpu. Me tiro e, e ea pipitlhoa le gale. Me seramethana
 sethese e peloe ke basadi hela ka thuthubudung banna le
 bana ba sa bone go le losiga.

Pelogo. Mosadi o belegela mo thung e eleng ea gagae hela gosa
 tseneng ope mo go eona. Me o belegela mo godimo ga moseme
 kgotsa phatsana. Me batho basole ga ba tsene mo motsetse o gone.
 Ntlo ea motsetse e tlhonga lotlhaka, me go itisioe batho gore semeng
 meng o na lengaana. Ka mosadi a belega a nna le mmagae hela.
 Ba ga bone monna ga baa tshoanela go nna gome gonne mmagae
 o ba a sa molaea ha e lengaana sa ntlo. Monna oa gagae una
 o ba a le kgakala ka nako eeo. Motho eo o thusang mo pelong
 ke mosadi eo o bathilong ka go itse go belegisa. Ka a diega
 go belega o mosioa moretho le mokgabo me a ntsa a sidiloa.
 Ka sa belege o mosioa kgapumpu. Ka mosadi a imeloa ke go
 belega, ke ha irile a le moimana a be a ntsa a tlhola mo

matlung!

5.

K32/22

5

288

matlung (dirubing) tsa dikoko, go noa metsi a eme, le gone asa
 a kgae, go kgotsoa, go omana, go tlhola a robetse. le go okomela
 a sa tsoe mo tlung, le go loisa ke baloi. Ea re ha go le thata
 ditlhare di khamata le tsone, go gopoloa moelimo ka merapelo.
 Ka mosadi a a shoa a ise a gololoe, thusho ga e e e sa go thusa
 ngorana gore a tshela. Ka mosadi a a shoa ngoana a tlhagile, o tlhapi-
 sisoa me a noisae letsotlane ha a sena a omisioa. Mme ^{ha} ngoana
 a sena go tlhaga, o lekanyedisa ~~me~~ khulu mo lengoleng ya gagae
 me y kgaele ke mmagae, me yaanong mmagae mosadi a e mene
 a e hapelele mo nupeng. Setla morago shone sea epeloa. Me ka go
 tlhola batho ba bona, sea go thhelelela le mbu gore se be se helle
 me go tshololoe mbu oo.

Mahatlhane: Mahatlhane a bidisa maelana ka e le batho.
 Me a tle a tlhomole pelo le ha go le palo gone a tshoarisa bothata
 fo bo golo. maelana a ntsa a diraa jaaka bana ba bangae. Bana
 ba digole le lone ba ntsa ba ratisa hela jaaka ba ba sameng
 gone motha a sa latthae. Ka mosadi a tsala digole tse di ntsi
 go diraa ke ha a nyetsoe ke ntalae kgotla ngoana ranganaga
 le ha ele o ranganagae. Bana le kgotle ga ba nyalane.

Morago ga pele go: Ka mosadi a sena go belega, o tsala
 matsatai a matlhane a sa eme. Me ka o kgoedi ea boraro, ke
 gone o tsang mo tlung empa a sa kopakopane le batho bothata
 ka a heditse kgoedi a le koantle, ke gone o tla tlhakana-
 ng le batho. Ka molao tota, motsetse o bona monna o gagae
 ha a heditse kgoedi tse tharo. Monna ga a shebe gore a
ngwana

ngoana ke oa gagae ha a sa belaele sepe ka ena. Ha pelaele le
 gone, go tlaa bona mmagoe monna pele kgotsa go tlaa bona
 ka ngoana ha a sa cheane le ba ga bone monna ka ditlopeto
 tsa gagae. Melaele itsegeng ke gore: Baeng ba seke ba
 tshoara ngoana oa losa ha ba itse ba sa siama. A seke a
 eta ka ngoana a sa mo thalea (a sa mo rala). A seke a tsamaea
 ka ena a sa mo komisa mokumisho oa metlhala o tlaa
 gatega. Ha mma ngoana a tsoa kgakala, a gamefe mashi mo
 khubung pele go a mo anyisa gone mashi a a hisa. Batho
 ba seke ba mo kgopisa o tlaa anyisa ngoana mashi a a
 mashoe. Ngoana a anye mashiaga mmagoe hela. Ha a heditse
 diphegi tse thatara, a ngae mashi. Ha mosadi a anyisa, o
 tshoanetse go ipgaptha mo go tthamokioeng ke banna le
 go dira boaka. Ngoana a a alahisa ka go nozia ditlhare
 Me a phokoloe ka go apesioa kgetsana ea dipheko le phogoana
 le metlhala gore a seke a piroa ke bana ba bangoe kgotsa
 batho ba ba ditlhare di mashoe. Dikotsi tse di tthagelang
 lesea le mmagoe ke go bolaoa ke matsele. Ngoana o tshoenyoa ke
 phogoana, metlhala le go gatega. Ha ngoana a ntshioa tlung,
 go dira moletlo.

7/288
Masea (12) K32/22
- 1 JUN 1939

~~Polela ke ea Betsana.~~

Baiby Magonni
~~307 Hamilton Road, Batha, Lesotho~~
Bloomfontein

Ha ngana oa losa a ntshoa rae tlung (ha mmagoe a ntshoa) o kealoe
 malomagoe mmagoe, me a mo shebe le pele. Taanong a itse go tsega
 me ha e le mosimane a re: Ke tla fa tse tona, setlogolo se ea sabeng.
 Me ha e le ~~sa~~ mosetšana, a re: A di tsene mo lapeng di se ganē
 go tsena _____ sabeng la setlogolo. Ha lesa le heditse ^{di} kgoedi tse
 tharo. Ke gone o ntshoang mo tlung me a shupe diaa ngoedi e e
 tleleng me a kumediae gotee Koor koor koor.v.r! Ke eea kgoedi.
 Taanong gotee o tshoere ~~ky~~ mokurueco. Leina ja gagae le
 bolelao ke lo ~~sa~~ mmagoe mogolo le lo rragoe mogolo. Mmagoe
 o amo tsaea, me ha a setse a le motama, o mmelaga ka thari. Thari
 e, e diriloe ka lettalo ja tsepho, le shugileo ka maloma a mmagoe
 me a ba a le noka a le dira thari. Ngoana o eloa tlhoko thata ka go
 mo tlhapisa, gomo anyisa, gomo nora ditlhare le go mo shugelela. Ha
 mmagoe a sena mashi, o noisaa mashi a di kgomo. Ea re ha ngana
 a sale monyenyane, a a pesioe pegaga na gore a tse meno mo thamu-
 ung. ha gone a phatsisa mo phogoaneng gore a se gotee ke bana
 ba bangoe. Ha mmagoe a tsanase, o mo rala ka moubeleloa
 methala gore a seka a gatega ka a tloa methala ea latho ba ba
 sa siamang. Kangoana a nna mokotla o thata, oa tsegeloa
 gore a itse go dila. Ha a godile me a gagaba, o dira tshipidi gore a
 itse go tsamaga. Le gone o tloaedia bana ba ba tenna gore a tshameke le
~~lo~~ ^{ne} ~~matho~~ ^{matho} a katri katri thata mo baneng ka: Phogoana, letshololo,
 motanyigō, mongaralalo, methala le go hisa ga mmele, sehuba, dimone,
 dinahaladi le go se ithomele monutloana. ditlhare se se hodisang.

~~Phogoana~~

9

phogoana ea ngoana ke moroloane omo namagadi le thogae e tharaga.
 Oa letshololo ke potadikgaganeng le mathati le loetsane. Oa methhala ke moroloane
 Oa mongaralalo le motanyego ke sitloasitlame ke mosalashuping le thara
 e kgolo. Oa go hiva ga mmele le go se ithome letsoatlane. Oa sehube ke leshoko
 le phela le serokolo. Oa mattho (dimone) ke seletlane. Oa dinakaladi one ke
 selaga hela. Oa mmultoana ke tlalo ja tlhong le moroto oa pela. Ita ngoana
 a tsa menō a a ko pele a godimo gatae ga medisa kgotsa o tsa dinakaladi
 tsa bona. Ba nea ditlhane ha ba tsa menō gore ba dirise mala.
 Moadi o tle a anyisi ngoana oa ga kgantsadie ke mmagoe a shule kgotsa
 a sena mesi. Ngoana oa ntha oa sheleleoa ke leina ja kgologolo ba gagae
 me gatae a seka a roga ke ope gone a sheleletse mogologolo kgotsa
 badimo. Me so o mo rogang o tlaa duela mesapo a mashoeu go a
 epolola. I diveloa moletlo o mogolo oa boitumelo ke ngoana tsa mo tlung.
 Ke boletse gore ngoana o sheleleoa kgologolo. Me o le nea ke mmagoe-
 mogolo kgotsa magoe-mogolo. Gongoe e nne Kuli, gone a bone ka pula
 Gongoe e nne Mofaa ja pula kgotsa Germany kea tsetse ke ntoa la
 Majeremane jalapa. Legale go a tla go buise go rone gore o tla nea
 leina lehe, me go dumeloe se le roneang ke lotthe. Se lengae ke la
 mereto jaaka: Radifo, Ma boijane, medinkane le Ramoseane. Batsadi
 ba tsa bona ba batsama ba matile go rone bona ba bone thata. Me ba
 she maina a eseng a bone me gongoe la tloge ba lelele go ba hitse ka a
 eleng a bone tota jaanong go itsege ja mereto. Ea re gongoe ba re ke
 Kuli, gone a tshoana le Lekule. Chaine, gone a tshoana le Lechaena.
 Me ga go kogo bobeki. Leina ja ngoana ja le ketoge go hitthela a ba
 a sho sho. Empa le ka gole palo o tle a neoe a methago ha a gadike.
 Ha

288

3 9*

K32/22

9*

Ka e le ka thulaganyo le go latela mekgwa ea betsoana ka moo ba
 litsang lona ba lone ka gone le ka moo raanang maina ka gone.
 go gontsi thata. Batsadi ba reta lona ba lone ka maina a tlotlo. Jaaka
 ngwana e mongwe ke sekukuni. Ka la moreta bare. Sekukuni sa mmaashone
 sa kukuna se ntsi se ikgata direthe se tlhola se ntsi se reeditse
 maoto a ditlhola.

Sa gagabela pele ~~sa~~

se vana ka matho a sa bonye.

me mo di emang tsa tshoga digama.

me sa be se di bonye mo di tsang

le mo di eang, me sa di lolola lannang.

Batho ba la lekanang (mephato) ba shana maina a a ntseng jaana.

Monkanaake, mophato, oa thaka le molekane oa me, monna kgotsa mosadi.

Jaaka ha e le mo ntseng kgotsa mo letsholong, mophato o bitšana o re: banna,

mophato, balekane le ha e le selekane. Batho ba la thaelaneng bare tsala

la me, me ha e le moeti la re: monna oa ga etshi, khumagadi ^{oa moeng} kgotsa

monna oa moeng ~~ja~~ jalor. Monna o tle a re mosadi oa gagse leina are: .

Mma-dikgomo, mmagae mozimane, kgotsa mofatshe le ha e le khumagadi etsha.

Mme monna o sha basadi ba banna bange la re: Masepentle, Mamohimi

kgotsa leina lengae hela je o ka ~~le~~ mo ralang.

end s 288